

Opmerkelijk gedrag van de IJsvogel (*Alcedo atthis*)

Chris van Deursen

De bijgevoegde foto is zeker niet van opzienbarende schoonheid. Er zijn heel veel betere. Toch is hij best een beetje bijzonder, voor wie beter kijkt. IJsvogels zitten meestal op hun gemak op een visstek. Dat is meest een overhangende tak, rietstengel of in een struik bij of boven water. Op de bodem zitten ze zelden.

Op 15 november 2011 zat er een langs het Westerkanaal in de AWD, bij de kruising met de Duizendmeterweg, op de grond. Of beter gezegd, op een van de betonplaten, waarvan de weg is gemaakt. De vogel had zich gestrekt, de snavel wees omhoog als bij de dreighouding en hij (een mannetje met geheel zwarte snavel) verplaatste zich regelmatig. Dat deed hij, met de staart opgetild, zijwaarts met huppelsprongetjes. De pootjes waren nog wat bruin gekleurd. Een juviele man dus.

Op de foto staat de rechterpoot voor de helft op de grond. Waarom de vogel zich zo verplaatste was onduidelijk, want te jagen was er niks en van een dreiging vanuit de lucht was niets te bespeuren. De veronderstelde dreighouding kan wijzen op een rivaliserende ijsvogel in de buurt, die hij in de gaten

Foto Chris van Deursen

hield, of misschien wel van territoriaal gedrag. Een vergelijking met de verplaatsingssprongen van de Sifaka (*Propithecus verreauxi*), een van de lemuren van Madagaskar, drong zich op. De waarneming duurde een dikke minuut, waarna de vogel het talud af dook en over de lengte van het kanaal zuidwaarts vloog. In literatuur is van het waargenomen spronggedrag niets te vinden. Welke lezer heeft iets soortgelijks wel eens waargenomen?

IJsvogels hebben - naar verhouding tot hun pootlengte - lange tenen, waarvan er twee recht naar voren wijzen. De derde teen is aan de basis min of meer met de naast staande vergroeid en valt daardoor nauwelijks op. Zittend op een tak schuiven ze als het ware heen en weer.

Opvallend is verder dat de IJsvogel met een nauwelijks waarneembare beweging 180 graden op zijn zitplek kan draaien. Met die kleine pootjes is dat een flinke prestatie. Zo zie je hem op de iriserend blauwgroene rug om meteen daarna tegen de oranjevoorkant aan te kijken. Het gaat meestal zo snel dat niet te zien was, dat de vogel van zijn plaats kwam.

Die merkwaardige pootjes stellen de IJsvogel ook in staat om als holenbroeder een tunnel van wel 60-70 cm te graven en daarna ook nog eens een nestholte te maken. En bedenk dat het meezeulen van een vis door die tunnel (vele malen op een dag) geen sinecure is.

Voor veel waarnemers is de IJsvogel synoniem voor water en meestal klopt dat ook wel. Toch is het geen wet van Meden en Perzen, want hun nesten liggen soms redelijk ver van water verwijderd. Een omgevallen boom, met een behoorlijke boomkont, midden in een bosvak, kan een aantrekkelijk alternatief zijn om, tussen de haarwortels, een veilige nestholte te graven,.

Het hele jaar door zijn ze aan het overleven of bezig met een nageslacht. Strenge winters zijn hun grootste vijand. Voedsel vinden is dan een serieus probleem. Ze zijn dan te vinden bij wakken en misschien danken ze daaraan hun naam: IJsvogel. Zodra de dooi doorzet, zoeken ze een geschikte nestlocatie. Vaak hebben ze jaren achteréén eenzelfde vaste plek om daar twee tot drie nestjes jongen groot te brengen. In de herfst trekken sommige vogels door, soms wel duizend kilometer. Andere zwerven rond op zoek naar een winterterritorium met voldoende vis. Dood vliegen tegen glazen windschermen, op vreemde plaatsen, zelfs in hartje stad, is dan jammer genoeg niet uitzonderlijk. In het duin worden ze op plekken gevangen, waar in de verste verte geen open water te vinden is. Daar belanden ze dan nog wel eens in mistnetten van ringstations.

Het is altijd weer een buitenkans voor een ringer om zo'n vliegende edelsteen in de hand te mogen houden. Daar vertoont de vogel ineens Draaihalsneigingen. Rondraaien met de kop in de meest bizarre houdingen en richtingen en vrijwel altijd met opgerichte kopveren, waardoor de IJsvogel, toch al uitgerust met een stevige kop, ineens een "waterhoofd" lijkt te hebben. Dat ze de stevige dolksnavel, vaak geopend, inzetten om vrij te komen onderstreept hun weerbaarheid.

Tenslotte een aanrader. Neem eens een kijkje op internet en zoek naar “op pad met Alex”. Hier staan fraaie IJsvogelbeelden die Alex Molin onder meer in de Haarlemmermeer maakte.

Reigerkolonies op buiten- plaatsen: eeuwenoud verbond

Chris Brunner

Wie kent hem niet, de Blauwe Reiger, bewegingsloos bij een sloot wachtend op het moment dat er een prooi langskomt. Of rustig staand naast een hengelaar in de hoop dat hij ook wat van de vangst krijgt. Anders kennen we hem vooral traag bewegend, in langzame stappen langs het water lopend of met rustige vleugelslagen naar elders vertrekkend. Doordat hij zich bijna altijd alleen vertoont, maakt hij de indruk geen echt gezellige vogel te zijn. Ook geluiden horen we in de doorsnee situatie maar weinig van hem; hooguit een korte, niet bepaald muzikale kreet als hij vertrekt.

Omdat iedereen hem wel kent en gemakkelijk kan waarnemen is de

Blauwe Reiger op broedplaats

blauwe reiger bij vogelaars niet bijzonder populair. Evenals veel andere vogelaars wist ik daardoor niets van het andere leven dat de Blauwe Reiger ook heeft. Pas een aantal jaren geleden heb ik ontdekt dat de reiger in de broedtijd een heel ander, veel intrigerender gedrag vertoont. Dan is hij ineens gezellig, hij broedt erg graag in grotere